

IRÁNYTŰ INTÉZET

2015. AUGUSZTUS

A brit Labour vezetőt választ

Lassan a végéhez közeledik a brit Munkáspárt vezetéséért folytatott küzdelem, szeptemberben új gazdára talál a választásokkal együtt bukott korábbi pártelnök, egyben miniszterelnök-jelölt Ed Miliband széke. A négy rivális között erőteljes, tényleges versenynek lehetünk tanúi, mely nem a színpalak mögött, a választók kizárásával zajlik, ráadásul nem is a pártelitet illeti a vezető megválasztásának exkluzív joga. A Labour pártelnökválasztás módszere hazánkban jelenleg az MSZP számára lehet példaértékű, hiszen a 2014-es fiaskóval megüresedett pártelnöki pozíció hasonló versennyel történő betöltése a szocialista párt megújulását is jelenthette volna, illetve jelenthetné a jövőben. A Munkáspárt ugyanis nem egyszerűen elnököt választ, de egy irány, pozíció mellett teszi le voksát a programadó elnök, egyben a következő választások kormányfőjelöltének megválasztásával. Ahogyan a brit Labournek, úgy a magyar szocialistáknak is minél előbbi újradefiniálásra van szüksége, melyet a britek most úgy tűnik, sikeresen véghez is visznek. A regisztrált szavazók tehát a vezető személye mellett pártjuk szemléletére is befolyást gyakorolhatnak, igényeik becsatornázódnak a belső reformokba.

A pártelnök megválasztásának számos módszere ismert, a Munkáspárt által jelenleg alkalmazott módszerhez az 1979-es választási bukás vezetett, mely a mérőföldkőnek számító választási fiaskókat jellemzően követő belső reformoknak köszönhető. A reformok iránti igény erőteljesebb megjelenése mindenekelőtt a bukások utáni belső hatalmi viszonyok átrendeződésének köszönhető, vagyis annak a hatalomeltolódásnak, mely a pártelit irányából a párt „gyökerei”, talapzata felé történő súlypontát helyezésben jelenik meg. A jelentős választási kudarcokat követően a pártelit hatalma érthető módon megrendül, annak ellenére is, hogy a teljes felelősséget a párt első emberének vállára terhelik, lemondatra pozíciójáról, ahogy láthattuk Ed Miliband, vagy éppen Mesterházy esetében. Az alsóbb szintekről érkező reformigények elkaszálására a pártelit ingatag pozíciója nem ad lehetőséget, így megakadályozni képtelenül, legjobb opcióként maguk az elsővonalasok állnak a reformkövetelések élére, még akkor is, ha az eredetileg nyilvánvalóan nem szolgálja saját érdekük.

Az e típusú, például a pártelnök megválasztását érintő változások pedig adott pártrendszerben többnyire hullámként terjednek át a többi pártra. Az angolszász államokban, így Nagy-Britannia mellett Írország, Kanada, Új-Zéland egyes pártjai esetén is eltolódást figyelhettünk meg a pártelnök megválasztására jogosultak körének kiszélesítése irányába. A brit Munkáspárt esetében mára a szavazati joggal rendelkezők köre a párttagok mellett kiterjed a szakszervezeteken, illetve különböző szocialista egyesületeken keresztül becsatornázott támogatókra, valamint a választásra kisebb összegért cserébe regisztrálóakra. Utóbbi kör bevonása már felveti a választás tisztaságának kérdését, hiszen a rivális pártok esetleges

regisztráltjai, akikből a hírek szerint nincs hiány az aktuális brit választás esetében sem, komolyan veszélyeztetik a tisztességes versenyt. A szavazójog kiterjesztésének ennek ellenére számos előnyét elismeri a politikatudomány, kezdve a részvétel, ezzel együtt pedig a legitimitáció növekedésével, valamint az apolitikus társadalom figyelmének felkeltésével, bizalmának fejlesztésével. Az aktív részvétel, a párt alakulására gyakorolt közvetlen hatás a tagságot is vonzóbbá alakíthatja, mely a mára jelentősen megcsappant, európai viszonylatban is kicsi brit párttagságokra is pozitívan hathat. A brit Munkáspárt jelenleg alkalmazott választási módszerével a közepesen kiterjesztett választójogot biztosító pártok közé sorolható.

A pártelnök megválasztásában szavazójoggal rendelkezők széles körénél azonban jóval meghatározóbb a pozícióért Nagy-Britanniában folytatott nyílt verseny kérdése, legalábbis amennyiben annak magyar vonatkozását vesszük szemügyre. A már említett önmeghatározásban, azaz a párt irányvonalának, programjának megszabásában jut kulcsfontosságú szerep a Munkáspárt elnöki székéért folytatott küzdelemnek, ráadásul a felerősödött perszonalizációnak köszönhetően a pártelnöki pozíció súlya, így maga a verseny hordereje is megtöbbszöröződött. A megválasztott pártelnök hivatalosan a Királynő lojális ellenzékének vezére, egyben a későbbi miniszterelnök-jelölt is, valamint ő személyesíti meg a pártját a közvélemény előtt, szerepe tehát túlmutat a szervezetirányítási, legiszlatív stb. feladatokon.

Hazánkban a párton belüli pozíciókért folytatott verseny, lobbitevékenység zárt ajtók mögött, a nyilvánosság teljes kizárásával zajlik, a pártelnöki szék megszerzésének brit módja nálunk egyelőre elképzelhetetlennek tűnik, hiszen a média, és azon keresztül a társadalom teljes mértékben egységes politikai erőket vár el, bármilyen belső vita kiszivárgása esetén pedig egyből a párt széthullását vizionálja. Így programadó jelöltek közötti nyílt vitákra értelemszerűen nincs lehetőség, a centralizált, erős vezetésű magyar pártok, így a Fidesz és a Jobbik esetében az pedig egyrészt szükségtelen, másrészt kivitelezhetetlen. Nem úgy az MSZP-nél, mely jelenleg sem kiforrott programmal, sem megfelelő vezetőkkel nem rendelkezik, és gyakorlatilag a 2010-es választások óta nem tudta rendezni sorait. Egy a Munkáspárthoz hasonló pártelnökválasztás pozitívan hatna mindkét említett problémára, a versenyhelyzet új, alkalmas, botrányoktól mentes arcokat hozhatna felszínre, fejlődésre készítve a jelenlegi vezetést is. A nyílt versenyztetéssel a 2014-es példa, azaz a választásokat közvetlenül megelőző miniszterelnök-jelölt casting is elkerülhetővé válna, a megmérettetett pártelnök felépítésére pedig bőven maradna idő. A fragmentált baloldalon korábban felmerült ugyan az amerikai előválasztások mintája, mint lehetséges döntési mechanizmus, egy erős MSZP pártelnök megválasztásával azonban – tekintve, hogy a szocialisták nem veszítik el vezető pozíciójukat a baloldalon – szükségtelenné válhat a közös jelölt felkutatása. Az MSZP-t jelenleg irányító Tóbiás

Józsefet ellenjelölt nélkül szavazta meg a kongresszus, vezetése azonban inkább tűnik ideiglenes hiánypótlásnak, melyet alátámaszt a pártelnök jövőbeni miniszterelnök-jelöltségének elutasítása is. Egy megfelelő, az egész baloldalon elfogadott vezető még a fragmentáltságot is megszüntethetné, egy sokplatformos nagy baloldali párt létrejöttének a magját jelenthetné. Ez persze mindössze egy idealista kép, hiszen a személyes ambíciók mellett ma a baloldal még a meghatározó törésvonalak mentén sem áll egyazon oldalon.

Az 1983 óta Islington North választókerületet képviselő Jeremy Corbyn vezeti tehát a négy jelölt versenyét, így tapasztalatban verhetetlen, ráadásul megtettesíti a választók által favorizált 40 feletti férfi profilt is. A Labour által alkalmazott kiválasztás egyébként egyes feltételezések szerint nem kedvez sem az „újoncnak”, sem a nőknek, ami nem kecsegtet sok jóval a két női jelölt szempontjából. Bár a kutatások szerint valóban ők hajtják a sort, a rangsoroláson alapuló választási rendszer (Alternative Vote System) jóvoltából Corbyn sem dőlhet hátra. A jelöltek között ugyanis preferenciasorrendet állítanak fel a választók, az elsődleges preferenciák összeszámlálása után pedig – amennyiben senki nem szerzi meg az abszolút többséget - az utolsó helyen álló jelölt másodlagos szavazatait újraosztják a három még versenyben lévő jelölt között és így tovább. Erre nyíltan apellálnak a lemaradt jelöltek, második helyen Andy Burnham, felhívva a szavazók figyelmét másodlagos preferenciájuk jelentőségére.

Jeremy Corbin győzelme a párt radikálisabb, legalábbis a New Labourtól való eltolódását jelentheti, gyengítve többek között a liberálisabb, jobbszárnyas platformok súlyát. Ennek fényében korántsem meglepő, hogy az említett New Labour irányvonal két megtettesítője, Tony Blair és Gordon Brown korábbi kormányfők nyíltan támadják az első helyen álló jelöltet. Ezen persze az sem segít, hogy Corbyn jelentősebb mértékű államosításba kezdene, ami miatt ráragasztották a radikális bélyeget, pedig csupán visszatérne a korai Labour nézetekhez.

A többek között televíziós vitákon is megmérettetett jelöltek versenyének nagy előnye, hogy átláthatóvá teszi a párttagság, illetve a párthoz egyéb formában kötődő szavazók mellett a társadalom egésze számára a belső vitákat, és a választók előtt, illetve aktív beleszólásukkal rendezti egyes szakpolitikai kérdéseken túl a párt pozícióját, nézeteit, irányát. A politikától folyamatosan eltávolodó, elforduló választók érdeklődésének felkeltésére ilyen és hasonló módszerekkel hazánkban is egyre inkább törekedni kéne.

Sikos Ágnes

E-mail: info@iranytuintezet.hu

Honlap: www.iranytuintezet.hu

Blog: www.iranytuintezet.blog.hu

www.facebook.com/iranytuintezet

Telefon: +36-1-700-0760

Fax: +36-1-700-0770